

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

393 ק"פ פתח קרנ תש"ס חנה ז' איליון 393

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: העולה לגדולה נמחלים עוונותיו

נוחה הימנו גם רוח המקום נוחה הימנו ומוחלין לו על כל עוונותיו.

ב. משום שגדול זכות המזכה את הרבים והעוסק בצורכי ציבור. וכמו שאמרו חז"ל (אבות ב' ב') "שכל העמלים עם הציבור צדקתם עומדת לעד", וכן אמרו (שם ה', י"ח) "שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו". ומי שנתמנה לפרנס, ניתנת לו האפשרות וההזדמנות לעסוק בצרכי ציבור ולזכות את הרבים, ולכן הקב"ה נוטה אליו חסד ומוחל לו על עוונותיו.

אם נתחקה על שני הטעמים הללו נמצא הבדל יסודי ביניהם: לפי הטעם הראשון (שכל שרוח הבריות נוחה הימנו גם רוח המקום נוחה הימנו) די בעובדה שציבור מעוניין ורוצה בפרנס מסויים ואין כל צורך שהוא יתמנה בפועל, כי כבר בעצם רצון הציבור מובן שרוח הבריות נוחה הימנו, וממילא כך גם רוח המקום.

ברם, לפי הטעם השני (עסק בצורכי הציבור וזיכוי הרבים) אין די ברצון הציבור למנות אדם כלשהו לפרנס כדי שימחלו עוונותיו, ואך ורק בזכות קבלת המשרה בפועל והעסק בצרכי ציבור למעשה ימחלו עוונותיו, שכן רק אז תגדל זכותו.

זהו חילוק אחד שבין שני הטעמים.

וישנו חילוק נוסף אם כטעם הראשון (רוח הבריות נוחה הימנו) הרי רק אם הציבור בוחרים בפרנס וממנים אותו לתפקיד מרצונם הטוב, אות היא שרוח הבריות נוחה הימנו. אבל אם אין הציבור רוצה בו והוא חותר להתמנות כנגד דעת הציבור ורצונו, אין גם שום טעם שימחל לו הקב"ה על עוונותיו.

אולם אם נגרוס כטעם השני (עסק בצרכי ציבור וזיכוי הרבים) אין זה חשוב כלל וכלל באיזה אופן נתמנה הפרנס. העיקר הוא שבפועל יעסוק בצרכי ציבור ויזכה הרבים, ובכך ימחל לו ה' על עוונותיו.

"והנה" סיים הנודע ביהודה את דברי תשובתו לשואל "בהיותי ב'יאמפלא' (העיירה בה כיהן הנודע ביהודה קודם פראג) הסתפקתי מדוע באמת מוחל הקב"ה למי שנתמנה פרנס על הציבור, האם כטעם הראשון "שכל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו", או כטעם השני משום שעוסק בצרכי ציבור ומזכה את הרבים.

לתומי חשבתי בנפשי שהטעם הראשון הוא העיקר, משום כך סברתי שעצם רצונה של קהילת פראג בי, די בה כדי שימחלו עוונותי אף אם לא אקבל עלי המשרה בפועל. ברם, אחרי שראיתי שכבודו רוצה בדווקא להיות רבה של

"המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם ויקרב אתן ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלינו עלי".

יש להבין, מה טעם הוא זה, שבשביל שהבדיל ה' אותם להקריב אותם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם, לא יבקשו גם את הכהונה. אדרבה היא הנותנת, שבשיל שנתעלו במעלה שהבדיל ה' אותם מעדת ישראל והקריב אותם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם, לכן הם מבקשים עוד יותר ורוצים גם כהונה. כן הוא טבע האדם ודרכו, שלא מסתפק במה שיש לו אלא תמיד שואף לגדולות להשיג יותר ממה שיש לו, וכמו שאמרו חז"ל (קהלת רבה א יג) "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו".

כמו כן יש להבין את סיומת דבריו של משה המתייחסת אישית לאהרון: "ואהרון מה הוא כי תלינו עלי"? מדברים אלו משמע שהיתה לעדת קורח תלונה פרטית נגד אהרון שאותה רצה משה לבטל, איזה דופי מצאו באופן מיוחד באהרן?

תשובה לשאלות אלו אומר ר' אהרון לוי זצ"ל (אב"ד רישא) נוכל לקבל על פי הסיפור הבא: בטרם בא הגאון רבי יחזקאל סגל לנדא זצ"ל בעל הנודע ביהודה לכהן פאר כרבה של פראג, פנתה אליו קהילה זו והציעה לפניו את כיסא רבנותה והנודע ביהודה השיב בשלילה, משחלף זמן ופראג לא מצאה איש כלבבה לתפקיד רם מעלה זה, חיזרה היא שנית על פתחו של הנודע ביהודה, בפעם זו ניאות הוא לקבל המשרה ובא לפראג. אחד מגדולי העיר שלטש אף הוא עינו אל התפקיד הנכבד תמה בפני הנודע ביהודה על השינוי שחל בעמדתו, מדוע בתחילה כשפנתה אליך עדת פראג לא נענית לה, ואילו בפעם השניה כן הסכמת, מהי הסיבה שלפיה נמלכת בדעתך?

השיב לו הנודע ביהודה, הגמרא במסכת סנהדרין (יד). אומרת: "אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עוונותיו".

ומצאנו שני טעמים לדבר: א. כיון ש"כל רוח הבריות נוחה הימנו גם רוח המקום נוחה הימנו" אם כן כשמתאחדים אנשים רבים ובחרים פה אחד פרנס עליהם, אין לך סימן מובהק יותר לכך שרוח הבריות נוחה הימנו. אילו הוא לא היה נוח לבריות, לא היו בוחרין בו. וכיון שרוח הבריות

פראג אף שהציבור לא הציע לו זאת ולא מעוניין ורוצה בו, נוכחתי לדעת שלא הטעם הראשון הוא העיקר, אלא הכרח הוא לעסוק ולעבוד ולזכות את הרבים כתנאי למחילת עוונותיו.

משום כך שיניתי החלטתי ולא הסתפקתי ברצונה של קהילת פראג. אלא קיבלתי עלי המשרה בפועל לשאת את משא העם ולזכות את הרבים.

וכדבר הזה בדיוק אנו מוצאים אף במחלוקת קורח. כידוע, כשצריך היה אהרון להתחיל בעבודת הכהונה נסוג אחורנית, וכמו שדרשו חז"ל (תורת כהנים פרשת שמייני) על הפסוק "ויאמר משה אל אהרון קרב אל המזבח וכו' - שהיה אהרון בוש, אמר לו משה: למה אתה בוש לכך נבחרת!"

יש לשער, שקורח מלבד מה שבא בטרונאי על נתינת הכהונה לאהרון, התלונן עליו באופן מיוחד על כך שמתחילה מיאן לקבל את הכהונה ולא רצה להתחיל עבודתו בה ולבסוף חזר בו. ולכן שאל קורח את משה: מדוע שינה אהרון דעתו. אם ישרה בעיניו הכהונה, מדוע לא קיבלה מיד. ואם לא ישרה בעיניו מדוע אחר סירובו חזר בו מדעתו הראשונה?

על שאלה זו השיב משה לקורח: "המעט מכם כי הבדיל אלוקי ישראל אתכם מעדת ישראל" בזה נתכוין משה לענות לקורח שסירובו הראשון של אהרון נבע מכך, שחשב שכל המעלה והיתרון שיש לפרנס על הציבור, משום שבזה אכן ניכר שרוח הבריות נוחה הימנו, וממילא גם רוח המקום נוחה הימנו. כל שכן, כשהקב"ה בכבודו ובעצמו בוחר במישהו שיעמוד לפניו לשרת אז בודאי ניכר שרוח המקום נוחה הימנו. לטעם זה די ומספיק הרצון בלבד להתמנות לפרנס ואף אם לא מקבלים המינוי בפועל.

חשב איפוא אהרון, שדי בכך שהקב"ה בחרו לכהן לפניו כדי להעיד על כך שרוח המקום נוחה הימנו ואין הכרח עוד שיקבל המשרה בפועל. לכן מחמת ענוותנותו נסוג וסירב לקבל התפקיד.

והנה בא קורח בעצמו עם אנשי בריתו, ובחתירתם לקבל גם את הכהונה הראו בעצמם במעשיהם שלא כן הוא, אלא יתרונו של המתמנה פרנס על הציבור הוא מפאת עבודתו הציבורית ויגיעתו לטובת הכלל ולזכות את הרבים. או אז, פנה אליהם משה רבינו ואמר: "הן הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם ויקרב אותן ואת כל אחיך בני לוי אתך".

וא"כ, אילו היה כל היתרון והמעלה של הנתמנה לפרנס על הציבור, רק מפאת שבזה ניכר שרוח הבריות נוחה ממנו, ותהיה גם רוח המקום נוחה ממנו, הרי היתרון הזה כבר יש לכם. כלום יש לך ראיה גדולה יותר לדבר ממי שהקב"ה בעצמו הבדילו מעדת ישראל, להקריב אותו אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם. ואף על פי כן "המעט מכם" מעט היה כל זה לפניכם. לא הסתפקתם בכך! רק "ובקשתם גם כהונה" רוצים אתם ומתייגעים להשיג גם כהונה. מה צורך לכם עוד בכהונה, אחרי שבמה שהשגתם כבר יש את שרוח המקום נוחה מכם. אין זאת, רק משום שחושבים אתם שיתרון המתמנה לפרנס על הציבור ומעלתו, הוא לא משום שע"ז יודע שרוח הבריות נוחה הימנו וממילא גם רוח המקום נוחה הימנו, אלא רק מפאת עבודתו לטובת הציבור, ויגיעתו לזכות את הרבים. לפי זה כל עוד שבכוחו לפעול יותר לטובת הציבור ולזכות את הרבים, כן יגדל גם יתרונו ותרבה מעלתו. ולכן אינכם רוצים להסתפק בעבודה אשר נתנה לכם, רק מבקשים אתם גם את הכהונה, שהיא כר רחב יותר לעבוד לטובת הציבור ולזכות את הרבים.

וכיון שכן, "ואהרון מה הוא כי תלינו עליו". מה זה תתפלאו ותלגלו על אהרון, שמתחלה מיאן בכהונה ולא רצה לקבלה ואח"כ התנחם וקבלה. הלא טוב ויפה עשה מה שעשה! כי בתחילה חשב, שיתרון כל המתמנה פרנס על הציבור הוא רק משום שבזה יודע שרוח הבריות נוחה הימנו וע"ז יהיה

גם רוח המקום נוחה הימנו, ואז די הרצון לבד שרוצים למנות את מי לפרנס על הציבור שישגי היתרון הזה ואין מהצורך לקבל המינוי בפועל, ולכן גם הוא אמר שדי לפניו ויספיק לו אם הקב"ה בחר בו לעמוד לפניו לשרת שידע שרוח המקום נוחה הימנו, ואינו צריך עוד לקבל את הכהונה בפועל.

אמנם אח"כ בא לכלל הכרה כמוכם, שהיתרון של המתמנה לפרנס על הציבור, הוא מפאת עבודתו הממשית לטובת הכלל ולזכות את הרבים. וכיון שכן לא יספיק אך הרצון והחפץ למנות את מי לפרנס על הציבור, שישגי היתרון של המתמנה לפרנס על הציבור. הכרח הוא שיתמנה בפועל ויעבוד לטובת הכלל ולזכות את הרבים. ולכן גם אהרון חזר ממיאנו וקיבל הכהונה וקרב אל המזבח להתחיל עבודתו.

ואם כן "ואהרון מה הוא כי תלינו עליו"?

על פי יסוד הדברים הללו אפשר לבאר המשעה שהיה עם רבי אלעזר בן עזריה, הגמרא במסכת ברכות (כז: והלאה) מביאה את המעשה שהורידו את רבן גמליאל מנשיאותו, ועמדה בפניהם השאלה: את מי להעלות במקומו? רבי יהושע בן חנניה לא ניתן להעלותו, מפני שהמחלוקת פרצה בגללו והוא היה "בעל המעשה", ומינויו היה מצער את רבן גמליאל ביותר, ובכך לא רצו חכמים. לגדול הדור השני, רבי עקיבא חסרה זכות אבות כיון שהוא בן גרים, ולכן נתקבלה ההחלטה למנות את הצעיר שבחבורה - רבי אלעזר בן עזריה, משום מעלותיו הרבות: מפני שהיה חכם ויכול לתרץ את קושיות החברים והתלמידים, מפני שהיה עשיר ויכול היה להזיל כסף למלכות לעת הצורך ומפני שהיתה לו זכות אבות, שהיה דור עשירי לעזרא הסופר.

כשפנו אל רבי אלעזר בן עזריה ושאלוהו, אם הוא יסכים לקבל את המינוי, ענה שילך ויתייעץ עם אשתו. והיא הפקחית אמרה לו, שיש חשש כי יורידו גם אותו. אבל הוא ענה לה, כי כדאי להשתמש בכוס זכוכית יקרה אפילו אם קיים חשש שתישבר.

ממשיכה אשתו של רבי אלעזר בן עזריה וטוענת לפניו: הלוא שערוטיך אינן לבנות וחסר לך הדר זיקנה?

והנה קרה נס וצמחו לו "ח שורות של שערות לבנות כמספר שנותיו, ולכן אמר: הרי אני כבן שבעים שנה, "כבן" ולא "בן" שבעים שנה (אולם יעו"י ברמב"ם בפירוש המשנה לברכות פ"א מ"ה ובתוס' יו"ט שם).

ונראה להסביר כי שתי שאלותיה של אשת רבי אלעזר בן עזריה היתה כנגד שתי הטעמים הנזכרים להעמיד פרנס על הציבור, הטענה הראשונה היתה שהרי מהר מאוד יורידו אותו מנשיאותו, עונה לה רבי אלעזר כי כוס יקרה כדאי להשתמש בה גם אם תישבר, היינו, שהמעלה של מחילת עוונות היא משום שרוח הבריות נוחה הימנו, ולכן גם אם יורידוהו, הרי שכבר זכה למחילת עוונות מעצם הבחירה כין אין צורך בעבודה בפועל אלא די בעצם הבחירה כדי להביא למחילת עוונות.

אולם עדיין היא באה בטענה נוספת שחסרה לו הדר זיקנה, ועל כך נעשה נס וצמחו לו "ח שורות לבנות, היינו, ה"שער הלבן" מורה על עבודה בפועל עד כדי התשה, ומביא לידי זקנה. כי לפי הטעם השני לא די בבחירה כדי להביא למחילת עוונות, אלא יש צורך בזיכוי הרבים בפועל, ובצמיחת השערות הלבנות היה רמז על עבודתו הגדולה והמתישה של רבי אלעזר עבור כלל ישראל.

"קו השיעורים - להתענג בתענוגים"

0772618021

לשמירת שיעורים על פרשת קרח הקש :
1,4,5

שמעו ותחי נפשכם.